

לא רואה ממטר

שניתן אולי לקיים את הדברים בלי להינתק ממסורת ישראל. אולם מתתיהו ובניו ראו שמדובר במעין בור שלא רואים את תחתיתו המלאה בנחשים ועקרבים. לכן כאשר מקיימים את מצוות ההדלקה מוודאים שההדלקה נראית, כי השיעור הוא לדעת לראות.

ייתכן שבגלל זה בחג בחנוכה ישנה ברכה מיוחדת לאדם שלא זוכה להדליק נרות בעצמו והוא רק רואה הדלקה של אדם אחר, ואף הוא מברך את ברכת הנס והזמן, שכן שנינו: "הרואה מברך שתי ברכות". דומה שזהו גם המפתח להבין את חוסר היכולת של פרעה וחרטומו לפתור את החלום. פרעה לא רצה לראות את הפתרון, מכיון שהוא העדיף לא לראות פתרון זה. הוא לא רצה להציע את הפתרון שנראה לעין כל, מכיון שהוא העדיף לא לראות. משום כך אומר לו יוסף באירוניה: "את אשר הא-לוקים עושה הראה את פרעה" (לאחר שכבר נאמר קודם: "את אשר הא-לוקים עושה הגיד לפרעה"). רעיון זה הינו מהותי בחג החנוכה, מכיון שהוא תמיד חל בזמן בשנה שהלילות הינם הארוכים ביותר בשנה. בלילות אלו אנו מדליקים את נרות החנוכה כדי להביע את המסר שאנו מצליחים לראות בלילות אלה למרות החושך הקודר והארוך. אנו חדורי יכולת ראייה לעומק ולמרחק, ואנו מאמצים יכולת זו ברגעי משבר פרטיים ולאומיים.

רעיון זה בא גם לידי ביטוי בהפטרה שאנו קוראים בשבת חנוכה. לקראת סוף ההפטרה שואל המלאך את הנביא זכריה: "מה אתה רואה?" הנביא אכן מתאר את אשר הוא רואה: "ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה ושבעה נרותיה עליה...". אולם הנביא מרגיש שאין הוא מבין את אשר הוא רואה. גם כאשר אומר לו המלאך: "הלא ידעת מה המה אלה", אומר הנביא: "לא אדוני". ואז אומר לו המלאך את הנבואה הידועה: "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה'". נבואה זו בעצם אומרת שדברים הינם יותר עמוקים ממה שעין האדם רואה במבט ראשון. המסר הוא שהכח והחיל אמנם לא נראים ברגע זה, אך המבט לעומק יוכל לראות את רוחו הגדולה של ה'. קו זה מתחיל בספר בראשית וממשיך דרך הרעיון של חנוכה עד ימינו. עלינו לדעת לראות את מה שלא תמיד רואים ממבט ראשון.

שבת שלום וחנוכה שמח,

הרב יוני ברלין, מנהל בית הספר

כאשר שומעים את חלומו של פרעה ושומעים את פתרונו של יוסף נשאלת השאלה: האמנם אף אחד לא הצליח לחשוב על פתרון כל כך מתבקש? האם כל כך קשה להבין שפרות אוכלות פרות ושיבולים אוכלות שיבולים מרמזות על מצב של רעב הממשמש ובא? כדי לענות על כך ייתכן שצריך לאמץ את אחד הרעיונות שחג החנוכה בא ללמדנו. לשם כך נעייין בתלמוד במסכת שבת בסוגיות העוסקות בחג החנוכה.

שני מאמרים מובאים בסוגיה מפיו של חכם תלמודי לא כל כך מוכר - רב נתן בר מניומי משמו של רב תנחום. המאמר הראשון מלמד שאסור להדליק את נר החנוכה מעל גובה של עשרים אמה כדין הסכך של הסוכה והקורה של העירוב. המאמר השני עוסק בדרשה המפורסמת אודות הבור אליו הושלך יוסף על ידי האחים: "והבור ריק אין בו מים. ממשמע שנאמר והבור ריק איני יודע שאין בו מים? אלא מים אין בו אך נחשים ועקרבים יש בו". על פי הפשט מובא מאמר זה בלב הסוגיות של חג החנוכה מפני שבעל המאמר הינו זהה בשני המאמרים. אולם ייתכן שחכמינו ידעו שחג החנוכה חל תמיד כאשר אנו קוראים את פרשיות יוסף והאחים וראו לנכון לשלב מאמר זה כאן. הסתכלות מעמיקה במאמר זה חושפת קשר אפשרי למהות של חג החנוכה, וייתכן שישנו קשר של תוכן בין שני המאמרים.

כאשר קוראים את התיאור של התורה להשלכת יוסף בבור עולה כי האחים החליטו לשמוע לעצתו של ראובן ולא להרוג את יוסף אלא להסתפק בהשלכתו לבור. הבור היה קרש ההצלה של יוסף. אולם לפי דרשת רב תנחום השלכתו לבור הייתה אמורה לגרום למותו המיידי בגלל הנחשים המצויים בו. הם כמובן לא טרחו להביט פנימה אלא רצו להיפטר מיוסף ולהסירו מעל דרכם. הם כמעט וחרצו את דינו למוות בגלל חוסר ראייה לעומק הבור. מזה אנו שבים למאמר הראשון של רב תנחום המלמד אותנו עיקרון חשוב בנוגע לחג החנוכה. את נרות החנוכה לא מדליקים רק כדי לקיים מצוות הדלקה, אלא צריך להדליקם כדי שיראו אותם. המדליק מעל גובה של עשרים אמה מדליק באופן שלא ניתן לראות את הנרות. חג החנוכה הינו החג המלמד אותנו כיצד לראות דברים לעומק, כיצד לשים לב. חג החנוכה מציין את היכולת של משפחת חשמונאי לראות לעומק ולהבין שהיוונים מתחילים תהליך זוחל של ביטול דת ישראל. רבים נהרו אחר תורת יוון בחושבם